

**Cilindrična opuncija *Cylindropuntia imbricata* (Haw.) F.M.Knuth
nova alohtona vrsta u Hrvatskoj**

kratko priopćenje

Semir Maslo (Primary School, Lundåkerskolan Södra Storgatan 45, 332 33 Gislaved, Švedska;
semmas@edu.gislaved.se)

Tijekom posljednjih desetak godina, a prilikom botaniziranja u južnoj Dalmaciji, na lokalitetu Mali Zaton kod Dubrovnika, uočena je nova alohtona svojta iz porodice *Cactaceae*, koja je determinirana kao *Cylindropuntia imbricata* (Haw.) F.M.Knuth. Vrsta se uzgaja na otvorenom na istočnojadranskoj

obali i otocima. Ističe se cilindričnim oblikom grana, a cvjeta na području Dalmacije u proljeće i ljeti crvenim cvjetovima. Valja napomenuti da se *Cylindropuntia imbricata* pod narodnim imenom cilindrična opuncija spominje u radu D. Grgurevića (Grgurević 2009) kao vrsta u uzgoju u Dalmaciji.

Slika 1. Cilindrična opuncija (*Cylindropuntia imbricata* (Haw.) F.M.Knuth.) 1/ ilustracija (preneseno iz Curtis's Botanical Magazine 1909, autor Matilda Smith), 2/ na staništu u Malom Zatonu kod Dubrovnika (Foto: S. Maslo).

Porodica *Cactaceae* (kaktusi) je endemična za područje Amerike, osim vrste *Rhipsalis baccifera* (Sol.) Stearn, koja je zabilježena i u Africi i Aziji, te obuhvaća 1427 vrsta (Ortega-Baes i Godínez-Alvarez 2006). Prema Hunt (1999) Meksiko ima najveći broj vrsta (660), a Kanada najmanji (3). Argentina, Bolivija, Brazil, Peru, SAD i Čile imaju od 100 do 250 vrsta. Ostale države imaju manje od 51 vrste kaktusa. Za područje Europe navodi se 26 vrsta kaktusa koje su se udomaćile većinom u zemljama Mediterana, uglavnom u Španjolskoj (21 vrsta). Najzastupljeniji u Europi je rod *Opuntia* sa 20 vrsta. U flori Hrvatske do sada su zabilježene samo tri vrste kaktusa koje rastu izvan uzgoja: *Opuntia ficus-indica* (L.) Miller, *Opuntia maxima* Miller i *Opuntia vulgaris* Miller (Essl i Kobler 2008, Nikolić 2015).

Cylindropuntia imbricata (Haw.) F.M.Knuth. (in Backeb. & F. M. Knuth, Kaktus-ABC: 125.1935.) (= *Cereus imbricatus* Haw., Revis. Pl. Succ.: 70 (1821); *Opuntia imbricata* (Haw.) DC., Prodr. 3: 471 (1828)) (Slika 1). Cilindrična opuncija je odrvenjelo-grmasti kaktus sa cilindričnim granama koji na prirodnim staništima naraste do 3 m. Biljka je vrlo razgranata sa sivozelenim cilindričnim granama dugim 8 - 25 cm i promjerom 1,5 - 4 cm. Areole su žućkaste sa jakim, mnogobrojnim lisnim trnovima (5 - 30) koji su 1 - 3 cm dugi. Cvjetovi su krupni, tamno ružičasti do purpurno crveni. Plodovi su žuti, jajasti i mesnati, bez trnja, 2,5 - 4,5 cm dugi (Sanz-Elorza i sur. 2006).

Cylindropuntia imbricata je prirodno rasprostranjena u središnjim dijelovima SAD-a kao i na visoravnima sjevernih dijelova Meksika. Unesena je i potom naturalizirana u mnogim dijelovima svijeta, dok je za područja Australije, Novog Zelanda, Zimbabvea te Južnoafričke Republike označena kao invazivna vrsta (Sanz-Elorza i sur. 2006). Vrsta je u Europu unesena kao ukrasna biljka i često se kultivira u mnogim područjima u Mediteranu. Zasad je navedena u literaturi samo za Španjolsku gdje je naturalizirana na područjima Katalonije i Valencije. Tamo raste u makiji i garizima, uglavnom na kamenitim terenima (DAISIE European Invasive Alien Species Gateway 2008, Essl i Kobler 2008, Sanz-Elorza i sur. 2006).

Slika 2. Rasprostranjenost vrste *Cylindropuntia imbricata* (Haw.) F. M. Knuth u Hrvatskoj.

naturaliziranom za područje Hrvatske. Prema prijedlogu nacionalnih standarda, kriterija i terminologije alohtone flore Hrvatske (Mitić i sur. 2008), vrsta bi trebala imati status naturalizirane vrsta (oznaka 2.1.1), koja nije invazivna niti korovna, ali uspješno opstaje na prikladnim staništima.

Prvi put vrstu sam u prirodi zabilježio u ljeto 2005. Više desetaka jedinki utvrđeno je uz pješačku stazu uzduž morske obale između Velikoga i Maloga Zatonu u okolini Dubrovnika (Slika 2). Koordinate prema HTRS96 sustavu su: lokalitet 1: 626324.83 i 4729434.29, lokalitet 2: 626260.41 i 4729555.97; lokalitet 3: 626186.45 i 4729572.68. Nakon razdoblja od 10 godina broj jedinki se skoro udvostručio, te je realno pretpostaviti da će se širenje vrste nastaviti i dalje. Vrsta raste na kamenitim terenima, u pukotinama stijena i makiji (Slika 1). Prema dugogodišnjim opažanjima sa terena (povećanje brojnosti kao i veličina jedinki), te prema kriterijima iz dijela Richardson i sur. (2000), vrsta se treba smatrati

Literatura

- **DAISIE European Invasive Alien Species Gateway (2008):** *Cylindropuntia imbricata*. <http://www.europe-aliens.org/> (pristupljeno rujan 2015).
- **Essl, F., Kobler, J. (2008):** Spiny invaders – Patterns and determinants of cacti invasion in Europe. *Flora* 204: 485-494.
- **Grgurević, D. (2009):** Sukulente (mesnatice – tustike) na jadranskoj obali i uporaba u parkovima. *Šumarski list* 7-8: 439-446.
- **Hunt, D. (1999):** CITES. Cactaceae checklist. Royal Botanic Gardens Kew and International Organization for Succulent Plant Study, U.K.
- **Mario Sanz-Elorza, Elías D. Dana Sánchez & Eduardo Sobrino Vesperinas (2006):** Further naturalised Cactaceae in northeastern Iberian Peninsula. *Anales del Jardín Botánico de Madrid* 63(1): 7-11.
- **Mitić, B., Boršić, I., Dujmović, I., Bogdanović, S., Milović M., Cigić, P., Rešetnik, I., Nikolić, T. (2008):** Alien flora of Croatia: proposals for standards in terminology, criteria and related database. *Natura Croatica* 17(2): 73-90.
- **Nikolić, T. (ur.) (2015):** Flora Croatica baza podataka. Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Botanički zavod s botaničkim vrtom, Zagreb. <http://hirc.botanic.hr/fcd> (pristupljeno rujan 2015).
- **Ortega-Baes, P., Godínez-Alvarez, H. (2006):** Global diversity and conservation priorities in the Cactaceae. *Biodiversity and Conservation* 15(3): 817-827.
- **Richardson, D. M., Pyšek, P., Rejmánek, M., Barbour, M. G., Panetta, F. D., West, C. J. (2000):** Naturalization and invasion of alien plants: concepts and definitions. *Diversity and Distributions* 6: 93-107.